

Vydává Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Českou národní bankou a Ministerstvem financí ČR ve vydavatelském Evidenci, a. s., Praha

© Fakulta sociálních věd UK Praha

Adresa redakce: Vinohradská 49
120 74 Praha 2

tel.: (02) 22 25 00 36 nebo: (02) 215 93 171

fax: (02) 22 25 04 62

Šéfredaktor: Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc.

Výkonná

redaktorka: Mgr. Renata Nováková

Publishers: Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague, in Cooperation with the Czech National Bank and the Ministry of Finance of the CR in Publishing House Evidenci, Prague

© Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague

Editor's Office: Vinohradská 49
120 74 Prague 2
Czech Republic

Editor in Chief: Zdeněk Tůma

OBSAH

Jiří JONÁŠ: Otázky kurzového režimu v průběhu transformace 723

Přehledy

Marek KAPIČKA: Privatizace a neúplné kontrakty (2. část) 742

Semináře ČSE

Martin ČIHÁK: Pasti a výzvy fiskální politiky 756

Informace

Jaroslav KUBSA: ČR se přihlásila ke Standardu MMF pro distribuci speciálních dat 759
František OCHRANA: 54. světový kongres o veřejných financích 770

Daňové judikáty

Výběr ze soudních rozhodnutí ve věcech daní č. 19–21/98 772

Sdělení pro čtenáře 779

Uprostřed čísla:

Celoroční rejstřík časopisu Finance a úvěr za rok 1998

CONTENTS

Jiří JONÁŠ: The Exchange Rate Regime During the Transition 723

Surveys

Marek KAPIČKA: Privatization and Incomplete Contracts (2nd Part) 742

CES Seminars

Martin ČIHÁK: Traps and Challenges of the Czech Fiscal Policy 756

Information

Jaroslav KUBSA: The IMF "Special Data Dissemination Standard" Accepted by the CR 759
František OCHRANA: 54th World Congress on Public Finance 770

Tax Judicial Decisions

Abstract from Court Decisions Concerning Taxation No 19–21/98 772

In the middle of this issue:

Journal Year Index for 1998

Autorská práva vykonává vydavatel (viz § 4 zák. č. 35/1965 Sb. ve znění změn a doplňků). Užití částí nebo celku publikovaných textů – vč. publikovaných zpracovaných znění judikátů – rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem (zejména mechanickým nebo elektronickým) bez výslovného svolení vydavatele je zakázáno.

Ediční kruh: Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., Ing. Petr Dvořák, Ing. Věra Kameníčková, CSc., Ing. Evžen Kočenda, PhD., Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc., Ing. Karel Půlpán, CSc., Ing. Ondřej Schneider, PhD. (zástupce předsedy), Ing. Miroslav Singer, PhD., Mgr. Kateřina Šmídková, MA, Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc. (předseda), Doc. Ing. Miloslav Vošvrda, CSc.

Redakční rada: Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., PhD. Zdeněk Drábek, Ing. Petr Dvořák, Gabriel Eichler, Ing. Michaela Erbenová, PhD., Ing. Milena Horčicová, CSc., Ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., Prof. Ing. Kamil Janáček, CSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Jiří Jonáš, CSc., Ing. Jan Klacek, CSc., Ing. Ivan Kočárník, CSc. (předseda), Ing. Jiří Kunert, Ing. Pavel Kysilka, CSc., Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc., Ing. Jan Mládek, CSc., Prof. Ing. Lubomír Mlčoch, CSc., Ing. Jiří Pospíšil, Doc. Ing. Zbyněk Revenda, CSc., Ing. Pavel Štěpánek, CSc., Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc., Doc. Ing. František Turnovec, CSc., Prof. Dr. František Vencovský, Prof. Ing. Karol Vlachynský, CSc.

INFORMACE

DT: 311; 31:33 (437); 339.732.4: 061.1 IMF

ČR se přihlásila ke Standardu MMF pro distribuci speciálních dat

Jaroslav KUBSA*

1. Úvod

*Dne 1. října 1998 umístil Mezinárodní měnový fond (MMF) na své internetové adrese <http://dsbb.imf.org> informace o ekonomických a finančních datech a způsobu jejich distribuce, jež se týkají České republiky. Na uvedené internetové adrese se nachází elektronická nástěnka standardů MMF pro distribuci dat (*Dissemination Standards Bulletin Board – DSBB*), která poskytuje informace o Standardu MMF pro distribuci speciálních dat (*Special Data Dissemination Standard – SDDS*) a o Systému MMF pro distribuci všeobecných dat (*General Data Dissemination System – GDDS*).*

Účelem Standardu MMF pro distribuci speciálních dat (SDDS) je napomáhat zemím, které mají přístup na mezinárodní kapitálové trhy anebo které se o tento přístup snaží, při poskytování jejich ekonomických a finančních dat veřejnosti. Standard pro distribuci speciálních dat dále na podporu pohotového a rovného přístupu k datům předepisuje distribuovat s předstihem jednoho čtvrtletí *termínový kalendář pro uveřejňování dat* a uveřejňovat tato data tak, aby byla ve stejném časovém okamžiku k dispozici všem zainteresovaným stranám. V současné době se na uvedené *elektronické nástěnce* nalézají klíčové informace o ekonomických a finančních datech a o způsobu jejich distribuce 45 států. U 17 z nich je možné se prostřednictvím internetu propojit na konkrétní údaje, jež jsou umístěny na internetových adresách institucí zemí, které tyto údaje uveřejňují.

Systém MMF pro distribuci všeobecných dat (GDDS) se týká všech členských zemí MMF. Jeho účelem je usnadnit přístup veřejnosti k úplným, včasným, dosažitelným a spolehlivým ekonomickým, finančním a socio-demografickým datům. Tento systém je velice užitečný i pro země, které se již přihlásily ke Standardu pro distribuci speciálních dat, protože jim pomůže snadněji a přesněji hodnotit tvorbu svých dat a jejich distribuci, což platí i pro Českou republiku.

Předpokládá se, že oba standardy podstatným způsobem zvýší dosažitelnost komplexních, aktuálních a spolehlivých ekonomických a finančních dat, čímž bezesporu přispějí k provádění zdravé makroekonomické politiky. Od Standardu pro distribuci speciálních dat se navíc očekává, že přispěje ke zlepšení funkce finančních trhů.

Česká republika se ke Standardu pro distribuci speciálních dat přihlásila v dubnu 1998 společným dopisem ministra financí, předsedy ČSÚ a guvernéra České národní banky. *Koordinátorem* poskytování uvedených informací vůči Me-

* Ing. Jaroslav Kubsa – Česká národní banka

zinárodnímu měnovému fondu je Česká národní banka. ČNB tyto informace soustřeďuje z vlastní organizace, z Českého statistického úřadu, z Ministerstva financí a z Ministerstva práce a sociálních věcí. Poté je předává Mezinárodnímu měnovému fondu, který je umísťuje na své výše zmíněné elektronické nástěnce (DSBB) na internetu.

2. Důvody vzniku standardů MMF pro distribuci dat

V posledních letech se na mezinárodních kapitálových trzích velice často opakovaly krize. Snaha o zmírnění průběhu a o snížení četnosti těchto krizí vedla k poznání, že pro tento účel jsou zcela nezbytná pohotová, snadno dosažitelná, úplná, včasná, aktuální a spolehlivá ekonomická a finanční data. Pravidelný tok důležitých, kvalitních a aktuálních dat byl shledán rozhodující podmínkou pro formulování a realizaci makroekonomické politiky a důležitou podmínkou pro zlepšení hladké funkce kapitálových trhů.

Na základě tohoto poznatku požádala Prozatímní komise Rady guvernérů MMF v oficiální zprávě ze svého shromáždění konaného dne 26. dubna 1995 Výkonnou radu MMF o vypracování takových standardů, které by členským zemím MMF pomáhaly při poskytování jejich dat veřejnosti. Na setkání hlav států a guvernérů sedmi nejvyspělejších států v červnu 1995 v Halifaxu byl MMF navíc vyzván, aby stanovil orientační kritéria pro včasné publikování klíčových ekonomických a finančních dat.

Výkonná rada MMF tudíž pro Prozatímní komisi připravila zprávu, kterou tato komise na svém setkání v říjnu 1995 schválila s tím, aby byl zaveden dvouvrstvý standard (tzn. SDDS a GDDS) a elektronická nástěnka na internetu. Tento dvouvrstvý standard má za úkol podporovat stálou snahu členských zemí o zlepšování jejich statistických systémů, které mají umožňovat pohotový přístup uživatelů dat k důležitým informacím.

Záměrem při tvorbě tohoto standardu bylo nalézt rozumnou rovnováhu mezi možnostmi tvůrců ekonomických a finančních dat a skutečnými potřebami uživatelů těchto dat. Požadavkem komise bylo, aby ta vrstva z dvouvrstvého standardu, která je náročnější, byla připravena jako první tak, aby členské země, jež se k ní chtějí přihlásit, tak mohly učinit v době po setkání komise v dubnu 1996. Tato první vrstva byla nazvána Standard pro distribuci speciálních dat (SDDS).

Standard pro distribuci speciálních dat byl schválen 29. března 1996 a uveřejněn v dubnu 1996. Členské země MMF byly vyzvány, aby se k tomuto standardu přihlásily. Prozatímní komise na svém setkání dne 22. dubna 1996 vyzvala Výkonnou radu k vytvoření Systému pro distribuci všeobecných dat tak, aby byl pro všechny členské země k dispozici před koncem roku 1996. Výkonná rada MMF schválila zavedení Systému pro distribuci všeobecných dat (GDDS) na svém setkání dne 19. prosince 1997.

3. Základní informace o Standardu MMF pro distribuci speciálních dat

3.1. Přihlášení se členské země ke Standardu

Přihlašování ke Standardu pro distribuci speciálních dat bylo zahájeno počátkem dubna 1996 na základě dopisu obchodního ředitele MMF, který byl zaslán všem členským zemím a příslušným guvernérům. Přihlášení se k SDDS je dobrovolné a může být provedeno kdykoliv, nese s sebou však závazek SDDS dodržovat a poskytovat Mezinárodnímu měnovému fondu určité informace o ekonomických a finančních datech přihlášené země a o postupech používaných při jejich distribuci. Tyto informace jsou označovány jako *metadata*. U většiny přihlášených členských zemí se dodržování SDDS a poskytování těchto informací

týká přinejmenším tři institucí: centrální banky, ministerstva financí a národního statistického úřadu. K těmto třem základním institucím ve většině zemí přistupuje ještě národní burza a případně i další ministerstva či jiné instituce.

Přechodné období pro realizaci Standardu pro distribuci speciálních dat začalo zahájením přihlašování na počátku dubna 1996 a skončí 31. prosince 1998. V průběhu této doby se může členská země přihlásit ke Standardu pro distribuci speciálních dat dokonce i tehdy, když v té době její distribuční postupy nejsou s SDDS v plném souladu. Toto období poskytuje přihlášeným členským zemím čas k přizpůsobení jejich metod a postupů podle plánu předloženého MMF tak, aby tyto metody a postupy byly co nejdříve v souladu s SDDS.

Přihlášená členská země musí Mezinárodnímu měnovému fondu předkládat svá metadata z důvodu jejich prezentace na elektronické nástěnce internetu do tří měsíců po přihlášení se ke Standardu. Metadata přihlášených členských zemí musejí být předkládána ve formě, která usnadňuje jejich prezentaci na elektronické nástěnce internetu. Před jejich umístěním na této nástěnce jsou metadata Mezinárodním měnovým fondem přezkoumána co do úplnosti a mezinárodní porovnatelnosti. Odpovědnost za správnost metadata, včetně jejich včasné aktualizace, a za správnost, úplnost a aktuálnost ekonomických a finančních dat, jež jsou podkladem pro tato metadata, spočívá plně na přihlášené členské zemi.

3.2. Elektronická nástěnka SDDS na internetu

Elektronická nástěnka na internetu, na níž jsou umístěny oba uvedené standardy pro distribuci dat, je Mezinárodním měnovým fondem provozována od 31. srpna 1996 jako služba jeho členským zemím. Jsou na ní umístěna metadata členských zemí MMF s velice rozvinutými i málo rozvinutými kapitálovými trhy. Nejsou na ní tudíž uvedena skutečná data těchto zemí.

V současné době je však u 17 z těchto zemí realizováno propojení metadata na elektronické nástěnce Standardu pro distribuci speciálních dat se skutečnými daty členské země pomocí tzv. *hyperlinky*. Jejím prostřednictvím je možné se přímo z metadata spojit se skutečnými daty (tvořícími podklad pro tato metadata) umístěnými na internetových adresách institucí těchto zemí, které tato data vytvářejí či distribuují, tzn. na internetové adresy centrální banky, ministerstva financí, národního statistického úřadu, národní burzy a případně i dalších ministerstev a jiných institucí. Tuto tzv. *hyperlinku* si postupně vytvářejí i další členské země, včetně České republiky, takže počet zemí s možností jejího využití neustále vzrůstá.

Na elektronické nástěnce jsou metadata uvedena ve *formě standardních tabulek*. Každá přihlášená země má *základní stránku* pro každou z kategorií dat SDDS (například pro spotřebitelské ceny, úrokové sazby, mezinárodní rezervy apod.).

Na základní stránce je nejdříve uvedena kontaktní osoba pro danou kategorii dat a poté formáty, v nichž jsou data této kategorie dostupná (tisková zpráva, bulletin, internet, disketa atd.). Součástí základní stránky je tabulka, v níž je uveden rozsah pokrytí dané kategorie daty, periodicita jejich uveřejňování a doba jejich aktuálnosti, dále pak je uvedena dostupnost dat pro veřejnost, jejich integrita a kvalita.

U dostupnosti dat pro veřejnost, jejich integrity a kvality se klade značný důraz na průhlednost při sestavování ekonomických a finančních dat a na jejich distribuci. K zajištění pohotové a rovné dostupnosti dat je předepsáno uveřejňování termínových kalendářů se čtvrtletním předstihem a uveřejňování dat takovým způsobem, aby byla dostupná pro všechny zainteresované strany ve stejný okamžik.

Aby uživatelé dat mohli snadněji hodnotit jejich integritu, tento standard předepisuje distribuci okolností a podmínek, za nichž jsou oficiální data tvořena

a distribuována, včetně těch, které se týkají důvěrnosti individuálně identifikovatelných informací. Je zde uvedeno, zda pracovníci tuzemské státní správy mají přístup k datům před jejich uveřejněním, zda uveřejnění ekonomických a finančních dat doprovází komentář ministerstva, zda se poskytují informace o revizích dat a zda se oznamují důležité změny metodiky před jejich provedením či později.

Pro usnadnění hodnocení kvality dat jejich uživateli je Standardem předepsáno distribuovat dokumentaci týkající se statistických metodik, distribuovat podrobnější popis jednotlivých složek kategorií dat pro porovnání s příbuznými daty a distribuovat statistický systém, který by umožnil přezkoumání a křížovou kontrolu správnosti dat.

Podrobnější informace, než jsou na základní stránce, o tom, jak získat data, anebo o metodice jejich sestavování, je možné získat odskokem ze základní stránky na *stránku distribučních formátů*, resp. na *stránku souhrnné metodiky*. Stránky souhrnných metodik budou na DSBB umístěny koncem přechodného období.

Podrobnější informace o termínovém kalendáři uveřejňování dat přihlášené země anebo o jejím dodržování SDDS je možné získat odskokem na stránku *termínového kalendáře uveřejňování dat*, resp. na *souhrnnou stránku obsahující dodržování SDDS a plány pro přechodné období*. Obě poslední jmenované stránky jsou rovněž přístupné ze stránky země, na níž jsou uvedeny její kategorie dat.

Umístění členské země na elektronické nástěnce standardů pro distribuci dat znamená, že se tato členská země hlásí k určitým principům řádného statistického chování, které hodlá vytrvale a řádně dodržovat. Důvodem pro vyjmutí členské země z této elektronické nástěnky je vážné a dlouhodobější nedodržování těchto standardů.

3.3. Distribuce dat

Distribuce dat se podle SDDS provádí všemi prostředky, jejichž prostřednictvím je možné tato data zpřístupnit veřejnosti. Provádí se tudíž například zpřístupněním formálních publikací, jako jsou tiskové zprávy, které eventuálně prezentují pouze souhrnné statistiky, prostřednictvím časopisů, jako jsou například měsíční bulletiny, anebo jednorázovými publikacemi.

Data jsou dostupná také na požádání (zde může být vyžadován určitý poplatek), což se ve zvýšené míře týká především elektronických databází a poskytování disketové, magnetopáskové nebo CD-ROM-verze formální publikace anebo databáze. Dále existuje poskytování služeb pro zaznamenávání stručných telefonických zpráv a faxů, zvláště pak v případě kategorií dat, u nichž se předpokládá vysoká frekvence distribuce.

Tradiční prezentací dat je jejich tištěná podoba. Zpravodajské anebo tiskové publikace jsou často používány pro pravidelné uveřejňování – zvláště pak u měsíčních a čtvrtletních, avšak také u výročních dat. I přesto, že původní zprávy byly uveřejněny v tištěné podobě, je stále běžnější prohlížet si tyto zprávy v úplnosti na elektronické nástěnce internetu příslušné země. Má-li rychlost distribuce vysokou prioritu, pak distribučním prostředkem je často právě takovéto zpravodajské publikování na internetu.

3.4. Sektory ekonomiky zahrnuté do SDDS

Aktuálně distribuovaná komplexní ekonomická a finanční data jsou samozřejmě nanejvýš důležitá z hlediska průhlednosti metod a realizace makroekonomiky. Do Standardu pro distribuci speciálních dat byly proto vybrány takové

kategorie dat a jejich složky, které umožňují, aby tento standard zahrnoval základní data, která jsou pro hodnocení metod a realizaci makroekonomiky považována za nejdůležitější.

Takto vybrané kategorie dat jsou strukturovány takovým způsobem, aby zahrnovaly průřezová data napříč čtyřmi sektory ekonomiky, tj. *reálným, fiskálním, finančním a zahraničním sektorem*. Tato data jsou považována za stavební kameny pro analýzu. Nezahrnují analytické konstrukce a datové transformace, jež jsou z těchto stavebních kamenů odvoditelné (jako je například poměr státní bilance k hrubému domácímu produktu apod.).

I přesto, že se SDDS soustřeďuje na nezbytný minimální rozsah pokrytí daty, je členským zemím doporučeno, aby distribuovaly navíc ještě i *další data*, která by dále mohla zvýšit transparentnost metod a zlepšit výkon makroekonomiky všeobecně a zvláště pak zvýšit transparentnost vlastní konkrétní hospodářské a finanční situace. Při distribuování těchto dat je nutné držet se zásad, které jsou v souladu s těmi zásadami, které jsou předepsány pro datové kategorie, jež jsou zahrnuty do SDDS.

3. 5. Kategorie dat jednotlivých sektorů ekonomiky

3.5.1. Reálný sektor

Reálný sektor zahrnuje kategorie dat:

- a) národní účty,
- b) index produkce,
- c) prognostické ukazatele,
- d) trh pracovních sil,
- e) cenové indexy.

ad a) Kategorie dat *národních účtů* by měla pokrývat co nejširší oblast ekonomické činnosti včetně neformální sféry (tzv. „šedé ekonomiky“). Důraz se klade na tvorbu a distribuci v plném rozsahu agregátů národních účtů a bilancí, nikoliv jen údajů orientovaných na výrobu. Tato kategorie dat je charakterizována hrubým domácím produktem jako úhrnem hodnoty přidané zpracováním za dané hospodářství. Hrubý domácí produkt je uváděn v členění podle hlavních výdajových kategorií nebo v členění podle produktivních sektorů v nominální a v reálné (upraveno o vliv cen) úrovni spolu s ukazateli s tím spojených cen (tzn. implicitními cenovými deflátory nebo cenovými indexy). Standard vyžaduje nejméně dvě z těchto tří skupin ukazatelů. Standard doporučuje zahrnout do této kategorie dat také úspory, spotřebu, hrubý národní důchod, hrubý disponibilní důchod, tvorbu kapitálu a čisté poskytování půjček/vypůjčování. Rovněž se doporučuje sestavovat účty hlavních sektorů hospodářství a také sestavovat rozvahové účty za národní hospodářství a jeho sektory. Doporučena je klasifikace v souladu se Systémem národních účtů z roku 1993 (resp. u evropských zemí podle Evropského systému účtů z roku 1995). Periodicita dat této kategorie je čtvrtletní a jejich aktuálnost je jedno čtvrtletí.

ad b) Za účelem sledování hrubého domácího produktu SDDS vyžaduje zavedení kategorie dat *indexu produkce* (výběru z indexů produkce). Tento index v dané zemi závisí na její ekonomické struktuře, tzn. například na její zpracovatelské nebo průmyslové výrobě, na produkci primární komodity (například ropy, rýže nebo banánů), na výrobě specifických druhů zboží či na zemědělské produkci. Periodicita dat této kategorie je měsíční a jejich aktuálnost je šest týdnů, přičemž je doporučen jeden měsíc.

ad c) Standard doporučuje zavést kategorii dat *prognostických ukazatelů*, jimiž jsou například přehledy očekávané kvalitativní obchodní činnosti, přehledy

objednávek (kupříkladu na vyrobené produkty) anebo index složených vedoucích ukazatelů. Periodicita dat této kategorie je jeden měsíc anebo jedno čtvrtletí a aktuálnost těchto dat je rovněž jeden měsíc, resp. jedno čtvrtletí.

- ad d) Pro průmyslové země je velice důležitá kategorie dat *trhu pracovních sil*. Může však být méně významná v zemích jiných, například takových, které mají rozsáhlý trh pracovních sil, u nichž nelze v plné míře uplatňovat pracovní právní předpisy, anebo které mají pro existenci lidí takové důležité sektory, na nichž závisí obživa obyvatel. Tato kategorie dat zahrnuje zaměstnanost, nezaměstnanost a mzdy/platy. Standard nepředepisuje definici této kategorie dat anebo jejich složek. Doporučuje však používat pojmy, definice a klasifikaci Mezinárodní organizace práce (ILO). Periodicita dat je čtvrtletní a jejich aktuálnost je jedno čtvrtletí.
- ad e) Pro kategorii dat *cenových indexů* jsou předepsány indexy spotřebitelských cen a indexy cen výrobců anebo velkoobchodních cen. Ty jsou ve značné míře využívány pro vlastní účely jednotlivých členských zemí. Periodicita dat je měsíční a jejich aktuálnost je jeden měsíc.

3.5.2. Fiskální sektor

Fiskální sektor pokrývá sektor vládních institucí (centrální anebo regionální a místní státní správu) nebo veřejný sektor v závislosti na tom, na jaký rozsah pokrytí daty jsou zaměřeny metody a analýzy každé jednotlivé členské země. Údaje za centrální vládu i za vládní sektor jsou konsolidované. Fiskální data je doporučeno sestavovat podle klasifikace a definic Manuálu pro statistiku vládních financí MMF. Fiskální sektor zahrnuje:

- a) operace sektoru vládních institucí nebo operace veřejného sektoru,
- b) operace centrální vlády,
- c) dluh centrální vlády.

ad a) U kategorie dat *operací sektoru vládních institucí nebo operací veřejného sektoru* jsou uvedeny bilance příjmů a výdajů (včetně vyčleněných plateb úroků) všech úrovní vlády, přebytek/deficit, dluh a domácí (v členění na bankovní a nebankovní) a zahraniční financování celého vládního sektoru a každé úrovně vlády. Sektor vládních institucí obsahuje operace všech vládních jednotek (institucí) včetně systémů sociálního zabezpečení, tj. operace realizované na centrální úrovni, na státní (zemské/regionální) úrovni nebo na místní úrovni (místní státní správa). Veřejný sektor může vedle sektoru vládních institucí zahrnovat i nefinanční podniky (nefinanční veřejný sektor) a může také slučovat určité veřejné finanční instituce (například rozvojové banky) s nefinančními veřejnými institucemi, což je významné z hlediska celkového pojetí potřeby financování. Financování je rozděleno podle externích a interních zdrojů. Interní (domácí) financování je rozděleno na financování bankovními institucemi (sektor finančních institucí) a na financování dalšími domácími sektory. V případech, kdy je obtížné uvedenou strukturu použít, měly by být operace financování členěny podle typu nástrojů anebo podle jiných vhodných charakteristik. Klasifikace přebytku/deficitu by měla být v souladu s Manuálem pro statistiku vládních financí MMF. Periodicita dat je roční a jejich aktuálnost je dvě čtvrtletí.

ad b) Kategorie dat *operací centrální vlády* poskytuje častější a aktuálnější ukazatele o fiskální pozici, než je tomu u operací sektoru vládních institucí nebo operací veřejného sektoru. Obsahuje vývoj rozpočtových účtů jednotek centrální vlády, včetně fondů sociálního zabezpečení a mimorozpočtových fondů. Uvádí se zde významné charakteristiky jednotlivých ukaza-

telů. Komplexní pokrytí země je nutné pro stanovení její skutečné fiskální pozice. Dále jsou zde uvedeny deficit/přebytek a hlavní ukazatele bilance, daňové a nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a dotace, běžné a kapitálové výdaje centrální vlády, z nichž jsou vyloučeny všechny transakce, které zvyšují, resp. snižují pasiva centrální vlády. Jako součást výdajů je doporučeno uvádět celkové úrokové platby. Je zde uveden přehled o agregátním financování, které je děleno na domácí a zahraniční, případně v rozdělení na rezidenty a nerezidenty. Domácí financování je děleno na financování prostřednictvím bankovní soustavy a na financování prováděné ostatními domácími sektory. Financování je dále členěno podle držitele dluhu, nástroje a měny. Finanční transakce jsou také uváděny podle typu nástroje nebo jiných vhodných charakteristik. Klasifikace přebytku/deficitu by měla být v souladu s Manuálem pro statistiku vládních financí MMF. Periodicita dat je měsíční a jejich aktuálnost je jeden měsíc.

- ad c) Kategorie dat *dluhu centrální vlády* uvádí celkový dluh centrální vlády a pro analytické účely i dluh ostatních jednotek (institucí), který je zaručen centrální vládou. Údaje zahrnují veškerá pasiva centrální vlády ve formě cenných papírů, půjček atd. Jsou-li z celkového dluhu vyloučena některá pasiva jednotek centrální vlády, pak je to uvedeno v poznámkách společně s charakteristikou případně použitého speciálního dluhového nástroje. Dluh je dělen na krátko-, středně- a dlouhodobý podle splatnosti, především podle zbytkové splatnosti (případně podle původní splatnosti). Dluh je dále dělen na domácí a zahraniční v rozčlenění na rezidenty a nerezidenty. Možné je dělení i podle jiných hledisek, například podle měny (včetně indexované), držitele dluhu a dluhového nástroje. Doporučeno je uvádět i přehled o vládní dluhové službě, zejména jsou-li půjčky realizovány na mezinárodních trzích (promítnutí splátek úroků a amortizace středně- a dlouhodobého dluhu a amortizace krátkodobého dluhu). Klasifikace a definice dluhu by měly být v souladu s Manuálem pro statistiku vládních financí MMF. Periodicita dat je čtvrtletní a jejich aktuálnost je jedno čtvrtletí.

3.5.3. Finanční sektor

Finanční sektor zahrnuje:

- a) analytické účty bankovního sektoru,
- b) analytické účty centrální banky,
- c) úrokové sazby,
- d) trh s cennými papíry.

- ad a) Kategorie dat *analytických účtů bankovního sektoru* je součástí finančního sektoru, jehož skladba se sice bude mezi jednotlivými zeměmi lišit, avšak pokrytí celého bankovního sektoru by mělo být co možná nejúplnější. V ideálním případě zahrnuje podsektor centrální banky a podsektor ostatních depozitních společností (bankovních institucí) podle Systému národních účtů z roku 1993. Tato kategorie dat přinejmenším obsahuje peněžní agregáty (peníze v úzkém pojetí M1 a hlavní agregáty peněz v širokém pojetí, tj. M2 a M3, jsou-li v dané zemi používány), domácí úvěr rozdělený podle vládního anebo veřejného sektoru a podle soukromého sektoru. Dále obsahuje hrubou nebo čistou zahraniční pozici bankovního sektoru. Analytický systém je založen na míře peněz v širokém pojetí a na faktorech, které mohou ovlivňovat změny peněz, zejména u domácího úvěru a u zahraničních aktiv a pasiv. Periodicita dat je měsíční a jejich aktuálnost je jeden měsíc.

- ad b) Kategorie dat *analytických účtů centrální banky* poskytuje aktuálnější ukazatele měnových a úvěrových podmínek než analytické účty bankovního

sektoru. Tato kategorie dat zahrnuje rezervní peníze, peněžní nebo měnovou bázi, domácí úvěr rozdělený podle operací vládního anebo veřejného sektoru a podle soukromého sektoru. Dále obsahuje domácí pohledávky za veřejným a soukromým sektorem a hrubou nebo čistou zahraniční pozici centrální banky. Periodicita dat je měsíční (doporučena je týdenní) a jejich aktuálnost je dva týdny (doporučen je jeden týden).

- ad c) Kategorie dat *úrokových sazeb* zahrnuje distribuci sazeb krátko- a dlouhodobých vládních cenných papírů (například sazby tříměsíčních státních pokladničních poukázek a desetiletých státních dluhopisů) a stanovení průměrné sazby (například půjčovní sazby centrální banky). Je doporučeno distribuovat rozpětí reprezentativních depozitních a půjčovných sazeb a sazby peněžního či mezibankovního trhu. Periodicita dat je denní. Jejich aktuálnost není specifikována vzhledem k tomu, že tato data jsou obecně dostupná ze soukromých zdrojů a je tu dána možnost uveřejňování v periodicitě kratší, než je denní.
- ad d) Standard vyžaduje, aby v kategorii dat *trhu s cennými papíry* u zemí, v nichž tento trh existuje, byla uvedena distribuce indexu cen akcií. Periodicita dat je denní. Jejich aktuálnost není specifikována vzhledem k tomu, že tato data jsou obecně dostupná ze soukromých zdrojů a je tu dána možnost uveřejňování v periodicitě kratší, než je denní (tj. i v průběhu dne).

3.5.4. Zahraniční sektor

Zahraniční sektor zahrnuje:

- a) platební bilanci,
- b) mezinárodní rezervy,
- c) obchod se zbožím,
- d) mezinárodní investiční pozici,
- e) měnové kurzy.

- ad a) Komplexním statistickým systémem zahraničního sektoru je kategorie dat *platební bilance*. Tato kategorie u běžného účtu obsahuje distribuci dat o vývozu a dovozu zboží a služeb, o výnosech z kapitálu, investic a práce a o běžných převodech. U kapitálového (nebo kapitálového a finančního) účtu jsou uvedeny transakce s finančními aktivy a pasivy (včetně transakcí s rezervami), přičemž doporučeno je členění na transakce v rámci přímých, portfoliových a ostatních investic. Analytické bilance zahrnují obchodní bilanci, bilanci běžného účtu a celkovou bilanci v příslušném členění. Doporučena je klasifikace podle čtvrtého nebo pátého vydání Manuálu platební bilance MMF. Periodicita dat je čtvrtletní a jejich aktuálnost je jedno čtvrtletí.
- ad b) Kategorie dat *mezinárodních rezerv* slouží jako sledovací (monitorovací) kategorie, která poskytuje častější a aktuálnější informace o vývoji vůči zahraničnímu sektoru než komplexní systém platební bilance. Standard zde předepisuje distribuovat data o hrubých rezervách v USD (tj. o zlatě, devizách, zvláštních právech čerpání a o rezervní pozici u MMF). Doporučena je distribuce pasiv, které se týkají rezerv, včetně finančních derivátových operací, čímž je možné získat čisté mezinárodní rezervy. Periodicita dat je měsíční (doporučena je týdenní) a jejich aktuálnost je jeden týden.
- ad c) Kategorie dat *obchodu se zbožím* umožňuje častější a aktuálnější indikaci vývoje na běžném účtu platební bilance. Standard předepisuje distribuovat celkové dovozy a vývozy s předepsanou aktuálností a doporučuje distribuci podrobnějších dat podle hlavní komodity s poněkud delší časovou řadou z důvodu sledování vývoje. Periodicita dat je měsíční a jejich aktuálnost je osm týdnů (doporučeno je 4 až 6 týdnů).

- ad d) I přesto, že SDDS k získání obrazu o stavu zahraničních aktiv a pasiv zemí předepisuje uvádět kategorii dat *mezinárodní investiční pozice*, bere v úvahu, že v současné době jsou tato data sestavována jen několika zeměmi. V současnosti tudíž není pro členskou zemi zcela nezbytné tato data distribuovat jen proto, aby byla považována za zemi, která dodržuje SDDS. Tento standard požaduje, aby mezinárodní investiční pozice byla zpracována podle pátého vydání Manuálu platební bilance MMF. Aktiva a pasiva by měla být rozdělena na přímé investice, portfoliové investice (včetně majetkových a dluhových cenných papírů), ostatní investice a rezervy (pouze aktiva). Data o zahraničním dluhu by měla být uváděna za celé hospodářství dané země. SDDS pro případ analýzy dluhu země doporučuje dělit pasiva ve formě cenných papírů a půjček v portfoliových a ostatních investicích podle dospělosti emise a podle původní splatnosti (například krátko-, středně- a dlouhodobé s využitím klasifikace podle nástroje). V portfoliových a ostatních investicích by měla být uvedena data o dluhopisech a půjčkách. Periodicita dat je roční (doporučena je čtvrtletní) a jejich aktuálnost jsou dvě čtvrtletí (doporučeno je jedno čtvrtletí).
- ad e) Standard u kategorie dat *měnových kurzů* požaduje distribuci měnových kurzů spotového (pohotového) trhu u hlavních měn vůči národní měně. V případě rozvinutého termínového trhu předepisuje i distribuci tří- a šestiměsíčních kurzů forwardového trhu. Česká republika zatím tyto kurzy nezveřejňuje. Periodicita dat této kategorie je denní. Jejich aktuálnost není specifikována vzhledem k tomu, že tato data jsou obecně dostupná ze soukromých zdrojů a je tu dána možnost uveřejňování v periodicitě kratší, než je denní.

3.5.5. Obyvatelstvo

Kategorie dat o *obyvatelstvu* se používá především pro výpočet dalších ukazatelů sloužících pro porovnání jednotlivých zemí, například hrubého domácího produktu na osobu. Tato kategorie dat se vztahuje na celkovou populaci. Žádné podrobnější členění obyvatelstva není předepsáno. Doporučeno je složení obyvatelstva podle věku a pohlaví. Periodicita dat je roční. Aktuálnost dat není stanovena, avšak z SDDS vyplývá, že by to měl být jeden rok.

4. Základní informace o Systému MMF pro distribuci všeobecných dat

Jak již bylo uvedeno, Systém pro distribuci všeobecných dat (GDDS) se týká všech členských zemí MMF, zatímco Standard pro distribuci speciálních dat (SDDS) se týká pouze těch členských zemí MMF, které mají přístup na mezinárodní kapitálové trhy anebo které o tento přístup usilují. Základním cílem GDDS je zlepšení kvality dat, což je v kontrastu s SDDS, jenž se zaměřuje na distribuci dat v zemích, které obecně standardy vysoké kvality dat již splňují.

GDDS je jedním z nejdůležitějších strategických projektů MMF v oblasti statistiky. Jeho dlouhodobým cílem je zdokonalování dat a statistických metod v členských zemích MMF. Předpokládá se, že GDDS bude znamenat dobrý základ pro dvoustranné i mnohostranné dodavatele technické podpory a že může poskytnout širokou základnu pro zvýšenou spolupráci s dalšími dodavateli technické pomoci.

Cílem Systému pro distribuci všeobecných dat je podněcovat členské země ke zdokonalování kvality dat, poskytnout systém pro vyhodnocování potřeb zlepšování dat a pro seřazení priorit v tomto směru. Dalším cílem je vést členské země MMF při distribuci komplexních, aktuálních, dosažitelných a spolehlivých ekonomických, finančních a socio-demografických dat veřejnosti. Systém bere

v úvahu to, že v celé řadě zemí je ekonomika na různé úrovni a že statistické systémy těchto zemí jsou na různém stupni vývoje a mají odlišné požadavky.

GDDS je postaven na týchž čtyřech dimenzích, jako je tomu u SDDS – datech (na rozsahu pokrytí daty, jejich periodicitě a aktuálnosti), kvalitě dat, jejich dostupnosti pro veřejnost a jejich integritě –, a jeho účelem je napomáhat při celkovém vývoji ekonomických, finančních a socio-demografických dat. Od SDDS se však liší v několika směrech. Kromě jeho základního zaměření na zlepšování kvality dat má GDDS zahrnutím distribuce socio-demografických dat poněkud širší rozsah.

Jedná se o distribuci dat o obyvatelstvu (např. tempo růstu obyvatelstva, městské obyvatelstvo, venkovské obyvatelstvo, pohlaví, věková struktura), o jeho zdravotním stavu (např. počet obyvatel na lékaře, délka života, kojenecká/dětská/matěrská úmrtnost), o vzdělání (např. gramotnost dospělých, počet žáků na učitele, počet oficiálních základních/středních škol) a o chudobě (např. dostupnost zdravotně nezávadné vody/kanalizace, počet lidí na obytnou místnost, distribuce příjmu, rodiny s podprůměrným příjmem).

GDDS v menší míře a volněji předepisuje požadavky na periodicitu a aktuálnost dat při jejich distribuci. Pripouští také, že ke zlepšování tvorby dat a způsobů jejich distribuce může docházet ve vzdálenějším časovém horizontu.

Účastnické země mohou mít z GDDS užitek již v procesu hodnocení svých statistických systémů a formulování plánů na jejich zdokonalení. Užitek však mohou mít i mnohostranní a dvoustranní poskytovatelé technické podpory, poněvadž v GDDS mají systém pro hodnocení kvality dat a pomocný soubor priorit pro zdokonalování a organizování činností při technické pomoci. Rovněž uživatelé dat mohou mít prospěch z podrobných informací o statistických systémech a o metodách účastnických zemí.

5. Závěr

Distribuce oficiálních ekonomických a finančních dat je podstatným rysem statistiky jako věci veřejně prospěšné. Pohotový a rovnoprávný přístup k datům je základním požadavkem celé veřejnosti, nejen účastníků kapitálového trhu. Uveřejňování dat staví do popředí spolehlivé vedenou a průhledně sestavovanou statistiku, která svým uživatelům poskytuje potřebné informace pro to, aby mohli zaujmout mnohem aktivnější a organizovanější přístup při získávání primárních ekonomických a finančních dat jako prvotního materiálu potřebného pro jejich práci.

Oficiální statistika musí mít důvěru svých uživatelů z toho důvodu, aby mohla plnit záměr poskytování spolehlivých a aktuálních informací veřejnosti. Transparentnost jejich postupů a metod je ve světě rostoucí ekonomické a finanční integrace klíčovým faktorem při vytváření této důvěry. To samozřejmě platí i naopak, poněvadž tato důvěra ve statistické údaje se nakonec stává i záležitostí důvěry v objektivitu a profesionalitu institucí, které tuto statistiku vytvářejí. A ve svém konečném důsledku i záležitostí důvěry ve stát, v němž se tato statistika tvoří a o němž publikované ekonomické a finanční údaje vypovídají.

Pro Českou republiku skončí přechodné období ve stejné době jako u ostatních přihlášených zemí, tj. dnem 31. 12. 1998, a dnem 1. 1. 1999 začne standardní režim dodržování Standardu pro distribuci speciálních dat. Pro instituce České republiky, které ekonomická a finanční data soustřeďují, zpracovávají a distribuují, i pro ty, které tato data vykazují, znamenalo přihlášení se České republiky k SDDS zkrácení periodicity distribuce u některých kategorií dat a značné zpřísnění režimu při jejich zpracování i distribuování.

Koncem přechodného období Ministerstvo financí ČR bude distribuovat všechna data fiskálního sektoru vyžadovaná SDDS a Česká národní banka bude

distribuuovat data finančního sektoru – s výjimkou distribuce tří- a šestiměsíčních kurzů forwardového trhu, která budou distribuována později, a aktuálnosti u kategorie dat analytických účtů bankovního sektoru za měsíc prosinec, která bude činit 2 měsíce z důvodu skluzu způsobeného zpracováním dat za celý rok.

Vzhledem k tomu, že Česká republika je ke Standardu pro distribuci speciálních dat již přihlášena a že bude od 1. 1. 1999 všechny požadavky tohoto standardu – s výjimkou uvedenou v předchozím odstavci – splňovat, je zřejmé, že Česká republika patří k zemím s vysokou úrovní vykazování, soustředování, zpracovávání a distribuování ekonomických a finančních dat. Není proto zapotřebí, aby se přihlašovala k Systému pro distribuci všeobecných dat. Bude však z tohoto systému čerpat poznatky pro další zdokonalování své práce v oblasti statistiky jak vůči potřebám své země, tak vzhledem k požadavkům okolního světa.

SUMMARY

The IMF Special Data Dissemination Standard Accepted by the CR

Jaroslav KUBSA – Czech National Bank

As of October 1998, the IMF provides key information about economic and financial data disseminated by the Czech Republic that subscribes to the Special Data Dissemination Standard. The information may be found on the IMF Dissemination Data Standards Bulletin Board (Internet Web site <http://dsbb.imf.org>). This standard was established in 1996 to guide countries that have, or that might seek, access to international capital markets in the provision and the dissemination of comprehensive, timely, accessible, and reliable economic and financial data to the public.